

Slutrapport "Tillsyn växtodlare med fokus på växtnäring"

Bakgrund/syfte

Jordbruksmark är en stor källa till läckage av näringsämnen som till slut når våra sjöar och hav. Jordbruk med växtodling är en typ av verksamhet som bidrar till övergödningssproblematiken. Växtodling är inte tillståndspliktig eller anmälningspliktig enligt miljöbalken varför tillsynen i många fall är eftersatt. Projektet har kopplingar till miljömålen, främst målet "ingen övergödning". Projektet ligger även i linje med vattendirektivet där målsättningen är att vattenförekomster ska nå god ekologisk och kemisk status.

Syftet med projektet var att göra en insats genom tillsyn och information för att förbättra vattenkvaliteten. Projektets delmål har varit att öka kunskapen hos handläggarna genom utbildning, informera växtodlarna om deras påverkan på miljön, utföra tillsyn för att kontrollera efterlevnaden av lagstiftningen och åstadkomma åtgärder vid behov.

Målgruppen för projektet var framförallt växtodlare som inte haft tillsyn enligt miljöbalken och djurhållande gårdar som bedriver växtodling. Varje deltagare valde själv vilka gårdar som skulle ingå i tillsynen. Projektet utformades för att kunna genomföras parallellt med Kemikalieinspektionens projekt "Kemikalier i lantbruket 2011".

Genomförande

Projektet genomfördes med utbildning och tillsyn under 2011. Introduktionen till projektet hölls i Åtvidaberg med bland annat information från Jordbruksverket. Utbildningsdag hölls av lantbruksenheten på miljökontoret i Linköping. Under hösten hade lantbruksenheten också en halvdagsrepetition i Mjölby. Utbildningens fokus låg på hantering av växtnäring, granskning av växtodlingsplan, markkartering, växtnäringsbalans mm. Inspektionerna genomfördes under perioden mars till oktober.

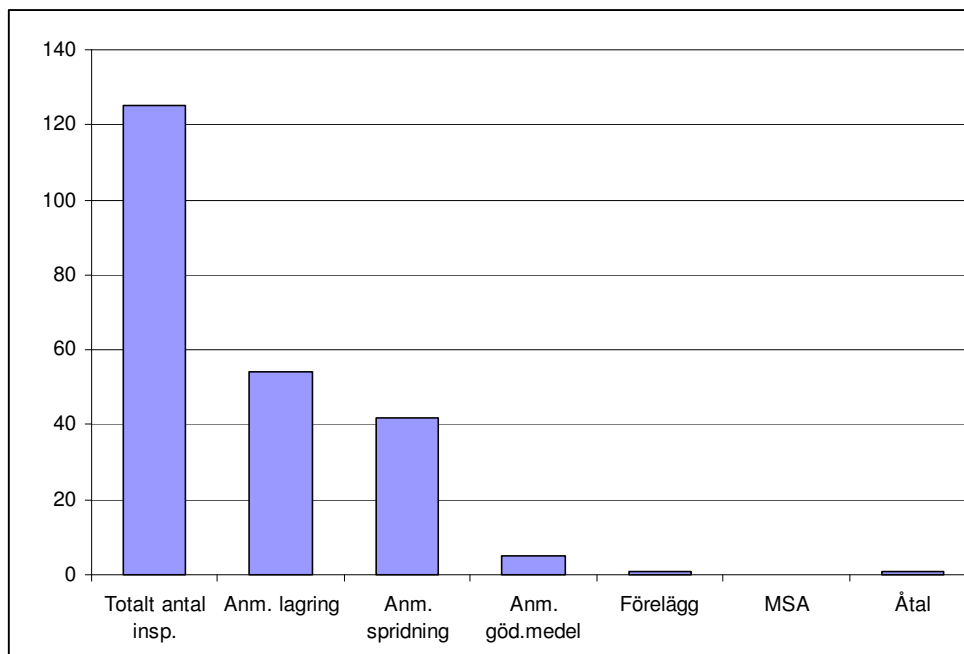
Följande material har tagits fram inom projektet:

- informationsbrev till lantbrukare inför besök
- checklista för tillsyn
- handledning till checklista

Checklistan omfattar lagring och spridning av stallgödsel samt övriga gödningsmedel och dokumentering.

Resultat och diskussion

Totalt deltog 12 kommuner och länsstyrelsen i projektet, varav 9 deltagare har rapporterat utförda inspektioner. Totalt gjordes 125 inspektioner i länet. Inspektioner gjordes inom både känsliga och ej känsliga områden (enligt nitratdirektivet). Resultatet visar följande:

Diagrammet visar resultatet från samtliga inspektioner. Den vanligaste anmärkningen rör brister i gödsellagringen men det finns även många brister i spridningen av gödsel. Anmärkning på gödsellagring kan bero på läckage från gödselplatta, bristande täckning på gödselbrunn, för liten lagringskapacitet mm. Anmärkning på spridning kan exempelvis vara brister i växtodlingsplan, dokumentation av gödselleveranser eller spridningsareal. Anmärkning på övriga gödningsmedel kan vara brister vid mottagande av slam eller biogödsel. Trots flera rapporterade brister har det i dagsläget endast lett till ett föreläggande och ett åtal. Anledningen till detta kan vara att brister åtgärdats frivilligt snart efter inspektionen.

Det finns en skillnad på antalet anmärkningar mellan känsliga och ej känsliga områden. Andelen anmärkningar är färre i ej känsligt område både på lagring och spridning av gödsel. En förklaring till resultaten kan vara att lagstiftningen ställer högre krav på verksamhetsutövare inom känsligt område. Lagstiftningen har även ändrats det senaste året vilket kan medföra att verksamhetsutövarna inte har haft kännedom om de nya kraven.

Slutsatsen av projektet är att lagefterlevnaden är bristfällig i länet. Fortsatt tillsyn inom området växtnäring bör prioriteras för att kunna uppnå miljömålet ”ingen övergödning”. En lämplig fortsättning kan vara att kommunerna deltar i Jordbruksverkets projekt ”Effektiv näring” år 2012.

Utvärdering

I samband med projektets slut utfördes en utvärdering. Ett frågeformulär skickades ut till medverkande kommuner och länsstyrelsen. Nio deltagare svarade. Svaren tyder på ett lyckat projekt. Samtliga uppger att de är nöjda eller mycket nöjda med utbildningsdag, checklista och handledning. Deltagarna upplever att kompetensen hos handläggarna har höjts inom området växtnäringstillsyn. Det framkom i utvärderingen att projekttiden kunde ha varit längre samt att mer tillsynsvägledning från länsstyrelsens miljöskydds-enhet är önskvärd.

Projektgrupp

Följande personer har deltagit under hela eller delar av projektet Melica Clifford-länsstyrelsen, Jenny Gyllensvaan- Mjölby/Boxholm, Kristina Lind-Kinda, Victoria Carlsson-Motala, Linnea Salbark-Åtvidaberg, Michael Werthén-Linköping. Rapporten har sammanställts av Jenny Gyllensvaan, Kristina Lind och Victoria Carlsson.